

Omer Hamzić

Likovi zavičaja: Abdulaziz Ahmedbegović, zvani Zijo – skica za portret jednog Bošnjaka

Na svojoj bogatoj životnoj stazi promijenio više država i sistema, prodeverao dva rata, putovao svuda po svijetu i opet ostao na svom mjestu. Ugledni Sokoljanin, uvažen komšija, vjernik, svjetski putnik, proputovao 26 zemalja svijeta, dugogodišnji predsjednik Medžlisa Islamske zajednice Gračanica, mladi musliman u mladosti, mladi musliman danas – u zreloj dobi. Napredni poljoprivredni proizvođač nekad – i sad. Rođen je 1926. godine u Sokolu, u uglednoj porodici Ahmedbegovića, koja po porodičnom predanju vuče porijeklo iz Anadolije. Završio je nižu Behrambegovu medresu u Tuzli i višu Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu, kasnije pohađao orijentalistiku, ali državnu službu nikada nije mogao dobiti – iz političkih razloga.

Sredinom 1943. godine povezuje se sa organizacijom Mladih muslimana na području Srebrenika i Gradačca, u proljeće 1945. stupa u jednu partizansku jedinicu i sa njom dočekuje kraj rata. Bilo je to političko opredjeljenje većeg broja članova organizacije Mladih muslimana koji su u partizanskom pokretu prepoznavali najbolje rješenje budućeg statusa Bosne i Bošnjaka u njoj. Po završetku rata, međutim, počela je neka druga priča i nepodnošljivo rušenje ideala – prvi udari na slobodnu misao, na vjeru, na tradiciju, na imetak... Potom hapšenja, torture, zatvor...

Zijo Ahmedbegović je optužen za pokušaj organizovanja pobune protiv «naroda i države» i na montiranom sudskom procesu 1949. godine, osuđen na 10 godi-

na strogog zatvora. Kazna mu je, po žalbi, smanjena na 8 godina. Polovicu je «odležao» u Zenici, a drugu polovicu kod kuće, pod takozvanim uvjetom i pod strogom «paskom» UDBE, što je bilo gore od zatvora.

Nakon «srađivanja» računa s vlastima još dugo će nositi hipoteku sumnjivog antidržavnog elementa, dugo vremena će ga krišom pratiti i «otkucavati», ponekad provocirati. Nije im nasjedao, prihvatio je realnost i duševno smirenje u sebi, u vjeri u boga, u zemlju, u svoje imanje, porodicu, komšije, prijatelje. Zato je uživao veliki ugled među ljudima, posebno u svom komšiluku, u svom selu.

Kad je malo «popustilo», biran je u više navrata za odbornika Skupštine opštine Gračanica, dugo godina vodio je Savjet za poljoprivredu, na svom imanju dokazivao je prednosti moderne poljoprivrede. Uvođenje novih agrotehničkih mjera, a posebno vještačkog đubriva išlo je jako teško. Ljudi su sve to prihvaćali s nevjericom – kao opasnu novotariju. Zijo je prednosti moderne poljoprivrede dokazivao ličnim primjerom, na svom imanju, u svojoj bašči, u svom dvorištu, radeći sa svojom porodicom, sa svojom djecom.

Dugo godina bio je prvi čovjek Mjesne zajednice Soko. Preko njega su išle mnoge akcije u selu: izgradnja škole, vodovoda, asfaltiranje seoskih puteva, prva telefonska centrala na selu...

Ličnim primjerom je dokazivao da su našem narodu potrebni pametni i školovani ljudi, da se mlade generacije moraju školovati – da bismo opstali i kao ljudi i kao narod. Bilo je to jako važno u vremenu kada su po našim selima još uvijek bile prejake snage koje su se na sve moguće načine suprotstavljale modernoj prosvjeti i školovanju, naročito ženske djece. Zauzeo se za što brže otvaranje osmogodišnje škole u selu.

Oni koji su bili protiv, a takvih je uvijek bilo, sumnjičili su ga da to «gura» samo radi sebe – svoje djece. Govorio im je: «Jest, radi svoje, ali i radi vaše djece i djece te djece.»

Jedna kćerka završava višu školu, druga medicinski, a sin Osman – ekonomski fakultet.

Sin Osman – velika nada i tuga, veliki planovi i neostvarene roditeljske želje. Krh-kog zdravlja i teško pokretan, tokom rata nosio je suviše golemo breme i za fizički jače osobe. Nije se dugo radovao miru...

Poslije smrti sina Osmana, u životu Zije Ahmetbegovića ništa se nije izmijenilo – u duši – ko zna. Dvije unuke više su od utjehe. Sve je od Boga i sve je u Božjim rukama. Sa tom spoznajom lakše je...

Na životnoj stazi Abdulaziza Ahmedbegovića iz Sokola nataložilo se jedno ogromno životno iskustvo o kojem se može govoriti i na ovaj i na onaj način, nadugo i naširoko, sa manje ili više patetike, objektivnosti ili subjektivizma. Kako ne pogriješiti, ne doći na hater?

Ne znam hoće li biti dovoljna samo skica od četiri-pet poteza, onako ugrubo, kakav je i sam život tog čovjeka. Za glavne crte njegovog portreta i neke životne pouke, nadam se da hoće.

Potez prvi: Bošnjaci u Drugom svjetskom ratu.

Kao mlad istraživač, sada već daleke 1985. godine, odlučio sam se da zatražim mišljenje tog čovjeka o događajima u Sokolu i oko Sokola za vrijeme Drugog svjetskog rata. Zašto? Zato što je Soko nosio hipoteku ustaškog mjesta koje su mu nametnuli «oslobodioci i pobjednici.» Posebno me zanimala stvarna i «napuhana» uloga nekih ličnosti u tim historijskim događajima. U Ziji sam neočekivano našao sjajnog sagovornika, koji je odlično razumio moja pitanja i moje dileme.

Nije odobravao «ustaška skretanja» ovdašnje legije i zelenog kadra krajem Drugog svjetskog rata, jer u njima nije mogao prepoznati istinski bošnjački narodni interes. Ukazao mi je na određene krajnosti u poimanju pojedinih likova i događaja iz tog doba koje su same po sebi netačne i štetne. Bio je to splet nesretnih okolnosti za naš narod, te ih tako treba prihvatiti i interpretirati. Podsjetio me i na poznato kura'nsko načelo da se niko ne smije uzdizati iznad običnih smrtnika, osim Boga.

Meni je bilo sve jasno.

Potez drugi: Mladi muslimani – naknadna interpretacija.

Još dok je trajao ovaj posljednji rat za Bosnu i Hercegovinu, dok je trajala blokada i svakodnevna pucnjava i granatiranje – u našoj sredini nekako se naglo aktualiziralo pitanje uloge Mladih muslimana u našoj prethodnoj prošlosti – što je na kraju krajeva slučaj do dana današnjeg. Dobio sam zadatak da nešto o tome napišem za našu lokalnu novinu. Sjetio sam se opet Zije Ahmedbegovića i njegove biografije i odlučio da s njim o tome obavim razgovor. Poučen nekim ranijim iskustvima, bio sam se već pripremio za jednu uopštenu priču, prazan «eglen», sa malo relevantnih podataka i sa dosta «hvale» i subjektivizma. Međutim, razgovor nije tekao u tom pravcu. Nije bilo nikakvog hvalisanja, hip-erbolisanja, subjektivizma. Na širem terenu bio je povezan sa petoricom svojih istomišljenika u Gračanici i, čini mi se još dvojicom – iz Gradačca i Srebrenika. Iako nije bilo neke posebne aktivnosti, dopao je kasnije zatvora u kojem je odležao 4 godine. Ali zatvor je posebna priča. To je sve... Škrtost na riječima, skromnost, fini osjećaj za mjeru, porodično vaspitanje – i obaveza da se govori istina i samo istina. Stoga tu nije ni moglo biti neke velike historijske

priče i «fale». Premalo za historijsku priču, a previše za neki drugi i drugačiji eglen, više predložak za dramu, materijal za literaturu, za neki esej, šta li... Sve u svemu, ja nisam obavio svoj novinarski zadatak. U bilješki su ostale samo dvije tri činjenice, dva tri podatka, dva tri imena – možda sasvim dovoljno da se sklopi realna slika o mladom muslimanu Abdulazizu Ahmedbegoviću i njegovim drugovima. Zijo je kao i uvijek, pa i u ovom slučaju govorio istinu, bez imalo naknadne pameti, koje se potpisnik ovih redova u mnogim drugim slučajevima naslušao i načitao hej, hej...

Potez treći: sačuvajmo tuđe bogomolje.

Kada su u posljednjem ratu za Bosnu i Hercegovinu, posljednjom ispaljenom granatom na Gračanicu, neposredno pred Dejton, Ozrenici do temelja srušili munaru i znatno oštetili Ahmed pašinu džamiju u Gračanici, Zijo Ahmedbegović je kao predsjednik Medžlisa Islamske zajednice otišao u nadležnu komandu vojske i policije i zamolio odgovorne da pojačaju obezbjeđenje oko pravoslavne i katoličke crkve u Gračanici i zaštite ih od «neodgovornih elemenata», koji bi «u huji» i iz osвете mogli nasrnuti na tuđe bogomolje i tako ukaljati obraz ove čaršije i ovog naroda. Iako je nakon rušenja džamije vladalo veliko ogorčenje u narodu, to se srećom nije dogodilo. Dvije hrišćanske bogomolje ostale su na svom mjestu netaknute i neoskrnavljene. I sačuvane do danas kao najbolja svjedočanstva o poštenju i visokim moralnim vrijednostima branilaca Bosne u ovom gradu. Brzo je iznikla i nova munara Ahmed pašine džamije, koju podigoše oni koji su i odbranili Gračanicu. Poslove oko organizovanja gradnje i prikupljanja sredstava vodili su oni koji su istovremeno brinuli i o bogomoljama «one anam vjere». Na čelu

tog posla bio je Zijo Ahmedbegović, zna se...

Potez četvrti: širina bošnjačke duše ili pružena ruka u nevolji.

U više navrata tokom posljednjeg rata kad je trebalo vjerski sahraniti nekog od preostalih žitelja pravoslavne vjere u Gračanici, kao predsjednik Medžlisa, Zijo je slao poruke nekadašnjem protojereju gračaničke pravoslavne crkve Radi Grujiću, koji je početkom rata pobjegao iz Gračanice i ostavio svoju «pastvu» bez vjerskog službenika – da slobodno dođe sa Ozrena u Gračanicu i obavi božju dužnost na pravoslavnom groblju, da mu on lično garantuje bezbjednost, da mu se ništa ružno neće desiti itd. Ni u jednom slučaju protojerej Rade Grujić nije htio prihvatiti pruženu ruku ili nije smio, ko zna. Preostali članovi njegove «pastve», koje je zadesila smrt u Gračanici sahranjivani su uglavnom bez sveštenika, bez božje riječi ili sa nekim improvizacijama od kojih traume u srcu još uvijek nose potomci tih pokojnika, nažalost. Zijo nije tako želio – ali nije bilo do njega.

Navedene četiri epizode, kojih sam se prisjetio, iz prebogat biografije ovog Bošnjaka obilježavaju tragove njegove životne staze kao časni putokazi – čojstva i obraza, norme ponašanja i našeg odnosa prema svojoj zemlji i svojoj vjeri, prema komšiji i prijatelju, prema Bosni – onakvoj kakva je ona od iskona.

Zijo Ahmedbegović je čovjek satkan od tih bošnjačkih niti, čovjek iz naše prošlosti, koji čvrsto stoji u našoj sadašnjosti, ali sa jasnim pogledima u budućnost. Vjera u Boga za njega je obrazac življenja, utočište i ishodište dobrote koja zrači iz ovog časnog Bošnjaka.